

TAYİNAT ARKEOLOJİ PROJESİ
2020 SEZONU RAPORU

[Yayın için değildir]

Prof. Dr. Timothy P. Harrison
Department of Near & Middle Eastern Civilizations
University of Toronto
4 Bancroft Avenue
Toronto, ON, M5S 1C1
CANADA
tim.harrison@utoronto.ca

25 Ağustos 2020

GİRİŞ

Tayinat Arkeoloji Projesi (TAP) 2020 arkeolojik araştırmalar sezonunu 14 Ağustos 2020’de Kazı Başkanı’nın Hatay’a gelişi ve 17 Ağustos 2020’de kazı depolarının Hatay Arkeoloji Müzesi’nden Kazı Temsilcisi Ali Çelikay tarafından açılmasıyla başlamış ve 21 Ağustos 2020’de depoların Temsilci tarafından kapatılıp mühürlenmesi ve Kazı Başkanı’nın 23 Ağustos 2020’de Hatay’dan ayrılmasıyla sonuçlanmıştır. Arkeolojik çalışmalar, kazı alanında yapılan temizlik çalışmalarını içermiştir. Ayrıca, araştırma ve koruma amacıyla Hatay Müzesi’ndeki bir laboratuvara bulunan bazalt taş buluntular Müze’de başka bir laboratuvara taşınmıştır. Bütün bu çalışmalar bir haftadan bir az uzun bir süre içine tamamlanmıştır.

Tüm dünyayı etkisi altına alan Korona 19 pandemisi kapsamında Toronto Üniversitesi’nin elemanlarına ve öğrencilerine uluslararası seyahat için izin vermemesine karşın Kazı Başkanı Prof. Dr. Timothy Harrison (Proje Direktörü – Toronto Üniversitesi) kısa süreliğine de olsa Hatay’a gelmiştir. Kazının kıdemli ekibinden Dr. Elif Denel (Asistan Direktör ve Alan 7 Sorumlusu – ARIT Ankara Direktörü) de 15 Ağustos-24 Ağustos 2020 tarihleri arasında projeye katılmış ve temizlik, laboratuvardaki taş eserlerin taşınması ve höyük üzerinde bulunan özel taşınmaz mülklerin kamulaştırma ve trampa prosedürlerinin devamlılığı ve sonuçlandırılmaları çabalarına katkılarda bulunmuştur.

TAP 2018 arkeolojik araştırma sezonunun ana amaçlarını şunlar oluşturmaktadır: (1) TAP tarafından yapılan kazıların merkezi alanında temizlik çalışmaları, zarar gören jeotekstillerin temizlenmesi, zarar görmüş kum çuvallarının değiştirilmesi ve erozyona karşı açma kenarlarının kuvvetlendirilmesi; (2) Tayinat’ta yapılan Arkeolojik Park ve Kazı Evi projeleri kapsamında höyük üzerindeki özel mülkiyet sahiplerini içeren problemler üzerinde, özellikle 2011’den bu yana devam eden ve Arkeopark projesi için önem taşıyan Parsel 116 ve 118 üzerindeki çiftlik arazisin trampa prosedürü ve yakın zamanda başlatılan, kazı alanının önemli bir kısmını içeren Parsel 36’in kamulaştırma çalışmaları kapsamında Hatay Arkeoloji Müzesi, Hatay Valiliği, Hatay İl Kültür Müdürlüğü ve Antakya Belediyesi yardımlarıyla çözüm üretilmesi amacıyla çalışmaların yürütülmesi; (3) Müze Müdürlüğü tarafından Geç Hitit heykelleri üzerinde yürütülen Konservasyon ve Restorasyon Projesi kapsamında kullanılabilir laboratuvar alanında bulunan kadın heykeline ve başka heykellere ait bazalt parçaların başka bir laboratuvar alanına taşınması.

Ayrıca Höyük alanının güneydoğusunda hızla büyüyen höyük üzerine, ve özellikle höyük etrafındaki surlarda bulunan ve höyük alanının doğusunda uzanan alt yerleşimle bağlantı sağlayan kent kapısına doğru uzanan Mezarlık Alanının höyük ve arkeolojik alan için ciddi problemler yaratmak üzere olduğunu vurgulamak istiyoruz. Mezarlığın höyük üzerine doğru genişlemesinin ve keçe ile açılan mezarların arkeolojik malzemeye yarattığı zararın kısıtlanması için bilgi toplanmış ve gerekli mercilere yapılacak başvuruların hazırlanması için çalışma başlatılmıştır.

ALAN TEMİZLİĞİ

2020’de yapılan konservasyon programı Tayinat Höyük üzerinde bulunan kazı alanlarının ve bu alanlara ulaşımı sağlayan yürüme yollarının temizliğine odaklanmıştır. Birkaç gün süren bu çalışma kapsamında, aynı zamanda açmalarda koruma görevi gören ve tahrip olmuş jeotekstiller değiştirilmiştir. Özellikle Alan 1’deki Tapınak II’de, Alan 2’de bulunan Tapınak XVI’de ve Alan 7’de bazı jeotekstil parçaları yenileriyle değiştirilmiştir. Açma kenarlarına erozyona karşı koruma amaçlı dizilen kum torbalarının bir çoğu yenilenmiş ve gerekli yerlere takviye yapılmıştır.

Boyaları dökülen bilgi panoları yeniden boyanmış ve bozulanlar yenilenmiştir.
Çalışmalar Alan Bekçisi Edip Dinç ile birlikte, iki işçinin yardımlarıyla tamamlanmıştır.

Resim 1: Temizlik öncesi ve temizlik sırasında Tayinat Höyük, Alan 1, 2 ve 7.

Resim 2: Temizlik sonrası Tayinat Höyük, Alan 1, 2 ve 7.

Resim 3: Bilgi panoları, tamir ve yenileme çalışmalarının öncesi ve sonrası.

TRAMPA VE KAMULAŞTIRMA

Parsel 116 ve 118 üzerinde bulunan ve Barbaros Taşar'a ait çiftlik alanının 2011'den beri uzun yıllar süren trampa çalışmalarının sonuçlandırılması için arazi sahibi Barbaros Taşar'la toplantı yapılmış, gelişmeler hakkında karşılıklı bilgi alışverişi yapılmıştır.

Ayrıca İl Kültür ve Turizm Müdürü Hüsnü Işıkgör ile toplantı yapılmış yakın zamanda kamulaştırılma talebi Bakanlık tarafından kabul edilen, kazı alanının büyük bir kısmını içeren Parsel 36 hakkında yürütülen çalışmalar hakkında bilgi talebinde bulunulmuştur.

TAŞ HEYKEL KONSERVASYON VE RESTORASYON PROJESİ

2017 kazı sezonunda bulunan ve antik dönemde parçalanarak yüzüstü atılmış kadın heykelinin karelaj sistemiyle toplanan parçalarını ve kazılardan çıkan dört ya da beş ayrı heykel ve/veya anıta ait, bir kısmı Luvice hiyeroglif yazıtlı parçanın korunduğu laboratuvarın başka bir laboratuvar alanına taşınması tamamlanmıştır. Beş binin üzerinde bazalt parçanın bir kısmı kadın heykelinin yüzüne oturtulmuş ve 2018-2019 sezonlarında kapsamlı çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmalar sırasında Hatay Arkeoloji Müzesi'nin desteği ve katkılarıyla başlattığımız konservasyon programı çerçevesinde 3D tarama, fotogrametri ve şekil uyumu metotlarına dayanarak antik dönemde parçalanmış olan eserlerin restorasyonlarının tamamlanması amacıyla kapsamlı bir program haritası oluşturulmuştu. Ancak pandemi nedeniyle ekip üyelerinin 2020'de bu sezon yapılan kısa çalışmalara katılma olanakları olmadığından bu projeye önümüzdeki sezonlarda devam edilecektir.

Müze Müdürlüğünce bu projeye ayrılan laboratuvar alanının başka bir alana taşınması kararlaştırılmış ve bu çalışmalar da 2020 sezonunda tamamlanmıştır.

Resim 4: 2017 sezonunda bulunan kadın heykeli; bu heykele ve dört ya da beş ayrı heykel ve yazıtlı anıta ait parçaların korunduğu laboratuvar.

Resim 5: Laboratuvarda bulunan taş eser parçalarının başka bir laboratuvar alanına taşınması.

Resim 6: Taş eserlerin korunduğu yeni laboratuvar alanı.

HÖYÜK ÜZERİNDE BULUNAN MEZARLIK ALANININ YARATTIĞI TAHRİBATLAR

Tayinat Höyük'ün güneydoğu alanında bulunan mezarlık alanı hızla genişlemekte ve höyüğün arkeolojik yapısına giderek büyüyen bir tehdit sunmaktadır. Bölgedeki en az beş köy ve yerleşim tarafından kullanıldığı anlaşılan mezarlığın sınırlarını belirleyen tel örgünün ilerisine geçilmiş, kepçe kullanılarak en az 5 metre derinliğe kadar açılan mezarların plansız olarak geliştiği görülmüştür. Derin mezar çukurları arkeolojik malzemeye zarar vermektedir ve stratigariye geri dönülmez zararlarda bulunmaktadır. Bu şekilde süratle gelişmeye devam eden mezarlık alanının Höyük ve bölge arkeolojisine büyük zarar ve sıkıntı sunacağı anlaşılmaktadır.

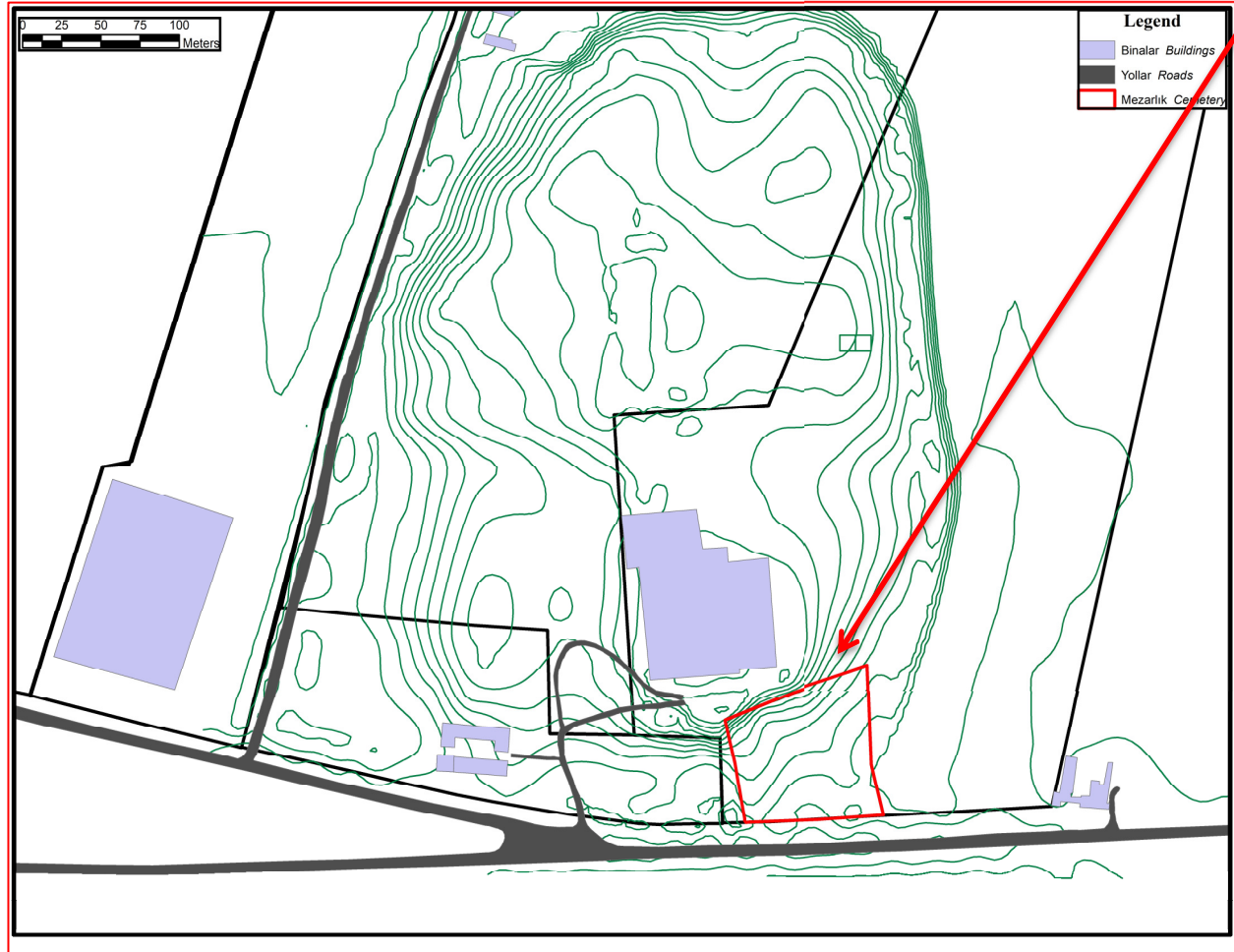
Bu güne dek özellikle üst yerleşim duvarlarının güneydoğusu tahribata maruz kalmıştır. Mezarlık alanının hızla büyümeye devamı ile kısa sürede sitadel alanı ve höyüğün doğusundaki tarlaların altında bulunan alt yerleşim arasındaki şehir kapsı tehlike altına girecektir. Höyük ve höyükte bulunan arkeolojik varlıklara tehdit sunan mezarlık konusu 2012'den itibaren Müze ve Valilik dikkatine sunulmuş bulunmaktadır. Mezarlık alanının sınırlarının belirlenmesi ve gömülerin bu alan içerisinde yapılması için Kültür ve Turizm Bakanlığı, Hatay Müze Müdürlüğü, Hatay Kültür Varlıkları Koruma Kurulu ve Antakya Büyükşehir Belediyesi'nden yardım talep edilmektedir. Bu yönde çalışmalara başlanmıştır.

Resim 7: Tayinat Höyük üzerinde bulunan mezarlık alanı; kepçe yardımıyla yeni açılan en az 5 metre derinliğindeki mezar alanından çıkan zengin arkeolojik malzeme.

Mezarlık

Resim 8: Tayinat Höyük ve güneydoğuda bulunan mezarlık alanı.

HÖYÜĞÜN KORUNMASI

Her zaman yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen Demirköprü’de bulunan Jandarma Komutanlığı ziyaret edilmiş, höyük hakkında komutanlığa bilgi verilmiştir.

Tayinat Höyük üzerinde bulunan çırçır fabrikasında da bekçilik yapan ve arazi sahibi Mehmet Ali Kuseyri’nin teşvikiyle höyük bekçisi olarak çalışan Abidin Hançer emekliliğinin gelmesi ile höyük bekçiliği görevinden 2019 Mart ayında ayrılmıştır. Bekçilik görevine Nisan 2019’da başlayan Edip Dinç’in höyük üzerinde gün boyunca değişken hava şartlarına karşı korunacağı bir bekçi kulübesi bulunmamaktadır. Kendisi yılanların bol olduğu ve kazı alanını içeren Parsel 36’nın güneybatısında bulunan büyük bir incir ağacının altında korunmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla Antakya Büyükşehir Belediye’sinden portatif ve geçici bir kulübe talebinde bulunulmuştur. Kamulaştırma ve trampa prosedürleri tamamlandıktan sonra höyüğün korunması ve bekçinin çalışma şartları için etkin ve kalıcı çözümler üretilecektir.

Resim 8: Tayinat Höyük üzerinde bulunan bekçi oturma alanı; buraya küçük bir bekçi kulübesi talep edilmiştir.

15 Eylül 2020’de Antakya Büyükşehir Belediyesi taleplerimize cevaben arkeolojik alanın girişine küçük prefabrik bir bekçi kulübesi getirmiştir. Alan bekçisinin ihtiyaçlarına kısmen ve geçici de olsa bir çözüm sunduğu için Antakya Büyükşehir Belediyesi ve Hatay Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü’ne teşekkürlerimizi sunarız.

Resim 9: Bekçi kulübesi

SONUÇ

Tayinat Arkeoloji Projesi'nin 2020 çalışmaları kısıtlı süre içerse de temizlik ve kamulaştırma/trampa süreçleri açısından önemli yol kat etmiştir. Hatay Arkeoloji Müzesi'nin katkılarıyla başlatılan taş heykel konservasyon ve restorasyon projesi son derece önemlidir. Buluntuların Müze laboratuvarlarında korunmaları açısından Müze Müdürlüğü'ne son derece müteşekkir olduğumuzu vurgulamak isterim. Günümüze dek Oriental Institute tarafından 1930'larda ele geçen buluntular ve ayrıca Tayinat Arkeoloji Projesi (TAP) tarafından bulunan tüm ve parça eserler, kazı yapılan alanların bölge tarihi açısından ne denli önemli olduğunu vurgulamakta ve höyükte yapılan çalışmanın devamlılığının ivediliğini ortaya koymaktadır.

TEŞEKKÜRLER

2020 Tayinat Arkeoloji Projesi Toronto Üniversitesi ve Kanada Sosyal ve Beşeri Bilimler Konseyi (Social Sciences and Humanities Council of Canada) tarafından sağlanan fonlar sayesinde gerçekleşmiştir.

Öncelikle, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları Müzeler Genel Müdürlüğü'ne araştırmalarımızın devamlılığına sağladıkları destek için sonsuz teşekkürlerimizi sunarız. Ayrıca, yardımları ve bir çok açıdan sağladıkları destek için, fakat özellikle taş konservasyon ve restorasyon projemiz için sağladıkları labortuvar alanı, lojistik destek ve hiç esirgemedikleri yardımlar için, Hatay Arkeoloji Müzesi Müdürlüğünden kısa süre önce ayrılan Sayın Nalan Yastı'ya, yeni Hatay Müze Müdürü Sayın Ayşe Ersoy'a, Kazı Temsilcisi Sayın Ali Çelikay'a ve tüm Müze personeline teşekkür ederiz. Antakya Büyükşehir Belediyesi'ne destekleri için çok müteşekkiriz. Son olarak da, bu sezon yaşanan pandemi sıkıntıları yüzünden projeye katılamamış olsalar da araştırmalara devam eden ve projeye desteklerini sunan tüm Tayinat kazı ekibine özveriyle yaptıkları çalışmalar için teşekkürlerimi iletmek isterim.

Saygılarımla bilginize arz ederim.

Prof. Dr. Timothy P. Harrison
Tayinat Höyüğü Kazı Başkanı